

En status over Duehøgen i Sydjylland

Status of the Goshawk in Southern Jutland

Kurt Storgard og Finn Birkholm-Clausen

Meddelelse nr. 6 fra DOF's Rovfuglegruppe

Storgard, K. & Birkholm-Clausen, F. 1983. En status over Duehøgen i Sydjylland (Status of the Goshawk in Southern Jutland). -Proc. Third Nordic Congr. Ornithol. 1981: 59-64.

The Goshawk population in Southern Jutland was investigated during 1973-81. The population increased steadily during the 70's, partly as a result of better protection due to the legislation of 1967. The population culminated in 1979 with 1.85 breeding pairs per 100 km². The reproduction is 2.1 young per breeding pair or 2,6 young per successful pair. The selection of prey agrees with previously published diets. The most important prey are birds of medium size, e.g. pigeons and crows. Judging from examined shed feathers, 10% of the breeding females are second-calendar-year birds. Recoveries of 146 ringed young suggest a more extensive dispersal than previously found in Schleswig-Holstein.

Kurt Storgård, Bortigsgade 14, DK-6000 Kolding, Danmark
Finn Birkholm-Clausen, Aike, DK-6740 Bramming, Danmark.

Indledning

Dette arbejde beskriver bestanden af Duehøg *Accipiter gentilis* i et 10.700 km² område i Sydjylland i årene 1973-1981 (se kortet Fig. 1). Landsdelen er karakteriseret ved overvejende løvskove på den Østjyske ungmoræne, og ved nåletræsplantager på sandjord i de centrale og vestlige egne. En sammenligning mellem disse to landskabstyper er ikke forsøgt her.

Først fra 1978 foreligger der optællinger, der dækker hele området, men i årene forud er der talt op i delområder, således at det er muligt at få et overblik over bestandsudviklingen.

Undersøgelsen har koncentreret sig om indsamling af ynglebiologiske data. I det følgende skal der gøres rede for nogle af resultaterne, nemlig bestandens størrelse og udvikling, ungeproduktion, andelen af et-årige hunner i ynglebestanden, fødevalg og ungespredning.

Materiale og metode

I undersøgelsesperioden er der gjort 1178 ynglefund. Der er indsamlet fældede sving- og styrefjer fra 326 ynglende hunner til brug ved aldersbestemmelse (sml. Opdam & Müskens 1976). 4472 byttedyrsrester, fordelt på 79 arter er optalt og artsbestemt. Antallet af unger er konstateret under ringmærkningsbesøg. Både indsamlingen af fældede fjer og byttedyrsrester er foretaget over hele undersøgelsesområdet, for byttedyrenes vedkommende dog således at halvdelen er fra månederne april-juli.

RINGKØBING

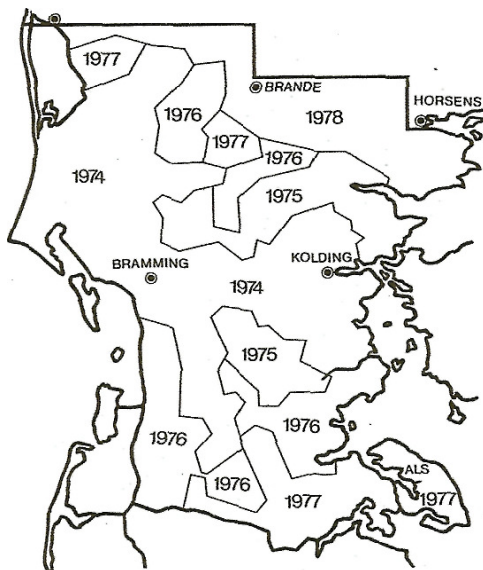
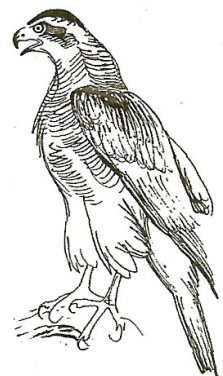

Fig. 1. Kort over undersøgelsesområdet. Årstallene angiver, hvornår de enkelte delområder er inddraget i undersøgelsen.
The investigation area in southern Jutland.
-The years indicate when the separate sub-areas were included in the study.

For at finde de enkelte års beboede reder er alle skovpartier, der har en passende alder for Duehøg, hvert år undersøgt til fods i det tidlige forår, inden løvspring. Muligt oversete ynglepar er eftersøgt senere i yngletiden. Specielt er det nemt at finde beboede reder, når ungerne er store. Da er da meget larmende.

Artikler og rapporter fra gruppens medlemmer

I de udprægede løvskove er der gode muligheder for at finde alle reder. Anderledes svært kan det være at finde rederne i de central-og vestjyske plantager, men med årene har stigende erfaring og øget lokalkendskab mindsket denne fejlkilde.

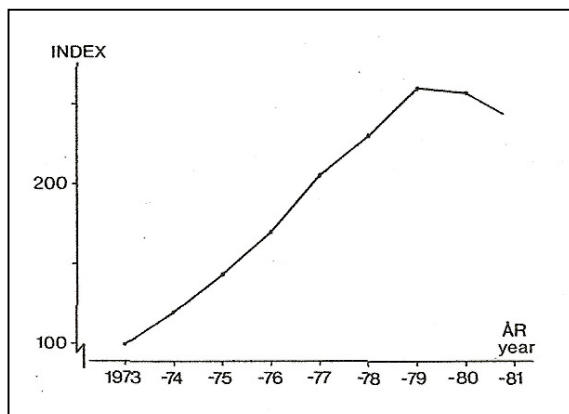
Resultater

Bestandsstørrelse og bestandsudvikling. Fig. 2 viser bestandsudviklingen i årene 1973-1981. Basis er resultaterne fra de delområder, hvor optællingerne startede i 1973-1975.

Som det fremgår, er bestanden fordoblet, og efter de ganske vist få oplysninger, der foreligger fra tidligere år, har stigningen her foregået lige siden 1960'erne,

Omkring 1970 var bestanden koncentreret i de store skove i de centrale og sydlige egne. Hovedparten af yngleparrene fandtes i statskove, hvor forfølgelse sikkert ikke har været den store trussel. I de Østjyske løvskove var der enkelte og spredte ynglepar, og arten manglede fuldstændig i de vestjyske plantager. I dag yngler Duehøgen i alle større skove og plantager.

Fig. 2. Bestandsudviklingen i årene 1973-81. 1973-niveauet er sat til index 100.
The development of the Goshawk population during the years 1973-81. The 1973 level is expressed by the index 100.

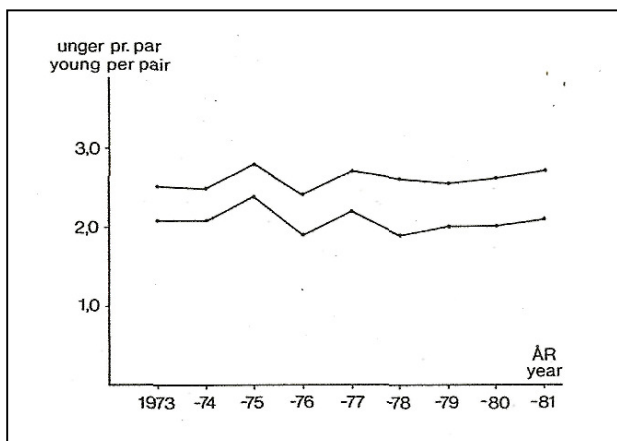
Det største antal ynglepar er 198, som blev registreret i 1979. Siden er antallet faldet lidt i visse egne og stagneret i andre.

Der er indsamlet oplysninger om 882 ungekuld. Den gennemsnitlige ungeproduktion er 2, +/- unge pr. ynglepar og 2,6 +/- 0,1 unge pr. rede med unger (Fig. 3). Det drejer sig her ikke om antallet af udflyjende unger, men om antallet af unger registreret under ringmærkning, da de var 15-35 dage gamle. Der er ikke iagttaget forskelle i ungetallet fra egn til egn.

Mår *Martes* sp. er vigtigste naturlige predator. Hvert år finder vi flere reder, hvor enten æg eller unger er røvet. Menneskelig aktivitet spiller en lige så stor rolle. Vi finder næsten hvert år reder, der er gennemskudte af hagl, og i syv tilfælde har vi fundet døde hunner liggende på gennemskudte reder. Orienteringsløb i rugetiden har efter vore erfaringer også skadelig virkning, idet fugle er blevet holdt væk fra æggene så længe, at det kan være kritisk for fostrenes overlevelse.

Fødevalg. Tab. 1 viser fordelingen af det indsamlede byttedyrsmateriale. Der er intet i fordelingen af fødevalget, der tyder på, at enkeltindivider specialiserer sig på bestemte byttedyr. Det er hunnen, der tager de store fugle, såsom Gravand *Tadorna tadorna*, Sølvmåge *Larus argentatus* og Fasanhane

Fig. 3. Den årlige ungeproduktion.
A) antal. unger pr. succesfuldt par.
B) antal unger pr. par.
*The annual production of young,
A) number of young per successful par.
B) number of young per pair.*

Artikler og rapporter fra gruppens medlemmer

Tab.1. Fordelingen af 4472 byttedyr indsamlet i årene 1973-81.
The distribution of 4472 prey remains as to groups.

	N	%		N	%
Andefugle <i>Anseriformes</i>	28	0,6	Duefugle <i>Columbiformes</i>	1663	37,2
Rovfugle <i>Falconiformes</i>	75	1,6	Ugler <i>Strigiformes</i>	77	1,7
Hønsfugle <i>Galliformes</i>	221	4,9	Spætter <i>Piuciformes</i>	35	0,8
Vandhøns <i>Rallidae</i>	59	1,3	Kragefugle <i>Corvidae</i>	623	13,5
Sneppefugle <i>Charadroidea</i>	140	3,1	Andre spurvefugle <i>other passerines</i>	565	12,6
Mågefugle <i>Laridae</i>	153	3,4	Pattedyr <i>Mammalia</i>	45	1,0

Phasianus colchicus. De tager næsten udelukkende uden for yngletiden, eller i enkelte tilfælde når ungerne er så store, at også hunnen jager bytte. 75% af de 104 Fasaner er taget om vinteren. I forhold til udenlandske angivelser er andelen af pattedyr forsvindende lille. Andelen af duer er i samme størrelsesorden som angivet af Looft (1981). Han angiver med forskellige kilder mængden af duer til 34,1% (Tamduer *Columba livia* 16,7%). I vort materiale udgør Tamduer knapt 14%. Generelt må det siges, at Duehøgen tager det bytte, der er tilgængelig inden for det en gang valgte jagtområde (sml. Opdam et al. 1977, Looft 1981).

Et-årige hunner: Duehøgen gennemgår sin sving-og styrefjersfældning i perioden april-september (Cramp & Simmons 1980), og vi har i årene 1974-1981 indsamlet fældede fjer fra 326 ynglende hunner. Den et-årige hun - altså en hun født i det foregående år - skelnes fra ældre hunner på sin afvigende farvning og mønstring af fjerene (se Opdam & Müskens 1976). I gennemsnit var andelen af et-årige hunner i materialet ca. 10% (1976; 7,0%, 1977: 9,0%, 1978; 7,6%, 1979: 13,2%, 1980: 6,0%, 1981: 14,0%). Dette afviger ikke fra, hvad der er fundet i Slesvig-Holsten i årene -1967-1976 (Looft 1981). Betydningen af et-årige hunners tilstedeværelse i en ynglebestand er endnu ikke klarlagt. McGowan (1975) påviste i Alaska, at der ikke yngler unge hunner i år med ringe fødetilgang.

Ungespredning. I forbindelse med kontrol af ungekuld har Finn Birkholm-Clausen i årene 1971-1981 ringmærket 1667 unger af Duehøg, fortrinsvis i Sydvestjylland .

Fig. 4 viser afstanden og retningen fra fødestedet for 148 genmeldte unger.

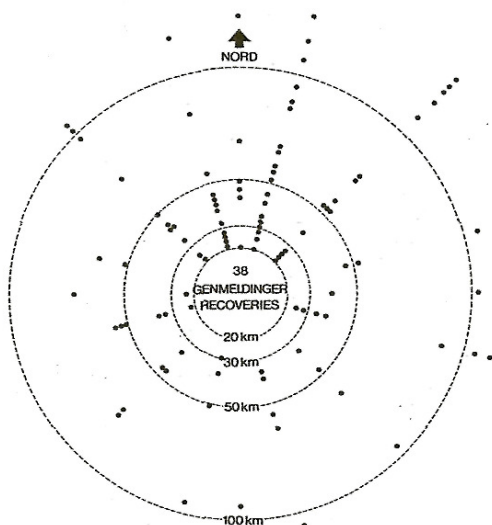

Fig. 4. Genmeldingssteder for 148 ringmærkede Duehøgeunger i forhold til fødested (cirkelns centrum).
Recovery of 148 ringed young Goshawks in relation to the birth place (center of circle).

Kun 42% af genmeldingerne ligger inden for en afstand af 30 km fra fødestedet mod 83% i Slesvig-Holsten (Looft 1981).

Den årlige dødelighed er beregnet med første leveår defineret som tidsrummet fra klækning til 1. juni det følgende år. Dødeligheden er da i 1. år: 65%, 2. år: 52%, 3. år: 52% og 4. år: 38%. Disse dødelighedsprocenter afviger ikke fra, hvad der er fundet i andre lande (f.eks. Høglund 1964, Glutz et al. 1971).

Duehøge omkommer på mange måder, men de fleste dødsfald sker tilsyneladende under jagtudøvelse. Mange flyver mod vinduesruder og forskellige former for net og trådhegn. Endelig fanges (og dræbes) en del, der er gået i høns- og andegårde og diverse fældetyper. At en del også nedlægges af jægere, er uden for al tvivl. Som tidligere nævnt beskydes rederne (ulovligt!), og fældede fjer fra ynglende hunner udviser hos 5% af dem tegn på beskydning i form af skudhuller i fjerene.

Artikler og rapporter fra gruppens medlemmer

Diskussion.

Efter at den sydjyske bestand af Duehøg i en årrække var stærkt reduceret, er den i dag så godt som på fode igen. I løbet af 1970'erne er den vokset støt, siden 1973 med over 100%.

Bestanden tæller ca. 200 ynglepar på 10.700 km², hvilket giver en tæthed på 1,85 par pr. 100 km². Dette er i underkanten af, hvad der er kendt fra andre gode duehøge-terræner, idet der i åbent land afvekslende med bland-skove kendes tætheder på indtil 3-5 ynglepar pr. 100 km² (Cramp & Simmons 1980). I Slesvig-Holsten fandt Looft (1981) tætheder på gennemsnitlig 2,5 par pr. 100 km² i en stabil bestand.

Ungeproduktionen i Sydjylland afviger ikke meget fra angivelserne hos Looft (op.cit.) Svingningerne er små og kan bero på tilfældigheder.

Tak til Lars Ulrich Rasmussen for hjælp ved udarbejdelsen af artiklen.

Litteratur.

Cramp, S. S Simmons, K.E.L. (eds) 1980. The Birds of the Western Palearctic. Vol. 2. -Oxford.

Gluts von Blotzheim, U.N., Bauer, K.M. & Bezzel, E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Vol. 4. -Frankfurt a.M.

Looft, V. 1981. Habicht *Accipiter gentilis*. In: Looft, V. & Busche, G. (eds). Vogelwelt Schleswig-Holsteins, Vol. 2. -Neumünster.

McGowan, J.D- 1975. Distribution, density and productivity of Goshawks in interior Alaska. -Report Alaska Dept. Fish and Game.

Opdam, P. & Müskens, G. 1976, Use of shed feathers in population studies of *Accipiter* hawks (Aves, Accipitri-formes, Accipitridae). -Beaufortia 24: 55-62.

Opdam, P., Thissen, J., Verschuren, P. S Müskens, G, 1977. Feeding ecology of a population of Goshawk *Accipiter gentilis*. -J. Orn. 118: 35-51.

Knapt 14% af Duehøgens bytte er Tamduer, hvoraf en påfaldende stor del er "bumlere", d.v.s. unge brevduer, som ikke evner eller ikke er i stand til at flyve direkte hjem. Se Fugle 1983, 1: 14-17. Foto: Jens Bruun.